

O problemima identifikacije frazeologizama

Rajna Dragičević (Beograd)

1. Jedno problematično leksikografsko rešenje.

Među značenjima imenice *glava* u Rečniku srpskohrvatskog književnog i narodnog jezika Srpske akademije nauka i umetnosti, nalazi se i jedno koje izaziva nedoumicu. Način na koji je ono definisano ne predstavlja tek problematično leksikografsko rešenje, već otvara i važno teorijsko pitanje kriterijuma za identifikaciju frazeologizama i njihovo razlikovanje od leksičkih spojeva koji to nisu.

Za treće značenje lekseme *glava* data je u ovom rečniku definicija *život*, a navodi se još i (*često u ustaljenim govornim obrtima s glagolima: braniti, dati, davati, (iz)gubiti, založiti, stavljati, čuvati i dr.*). Zatim su izneseni primeri u kojima se pojavljuju konstrukcije: *braniti glavu, čuvati glavu, dati glavu, založiti glavu, staviti glavu na kocku*. Među izrazima, na kraju obrade pronalazimo i (*iz)gubiti glavu* sa značenjem *zbuniti se, izbežumiti se*. Dakle, konstrukcija *izgubiti glavu* je u jednom od svojih značenja frazeologizam, a u drugom je primer upotrebe lekseme *glava* u sekundarnom značenju.¹

U jednotomnom *Rečniku srpskoga jezika* (RSJ) leksikografi su pokazali nešto drugačiji oblik nedoslednosti. U tom rečniku se konstrukcija *izgubiti glavu* sa značenjem *poginuti* tretira i kao primer za sekundarno značenje

---

¹ Nabrajajući nedoslednosti u obradi frazeologizama u najvećem jednojezičkom rečniku srpskog jezika, Rečniku SANU, M. Dešić (1984: 62–63) navodi i obradu konstrukcije *kućiti kuću*, što znači *radeći i štedeći, sagraditi kuću i održavati porodicu*. Ova konstrukcija je obrađena samo kao primer uz glagol *kućiti*, a (u istoj knjizi) u okviru obrade imenice *kuća*, konstrukcija *kućiti kuću* obrađuje se kao frazeologizam. Dakle, konstrukcija *izgubiti glavu* očigledno nije jedini primer nedoslednosti leksikografa u razgraničavanju frazeologizama i posebnih značenja realizovanih u određenim sintagmama.

lekseme *glava* (kad ona označava *život*) i kao frazeologizam, koji, pored navedenog, ima još i ova značenja: *izgubiti prisebnost* i *ludo se zaljubiti*.²

Neočekivano je da su značenja izraza *izgubiti glavu* detaljnije i informativnije obrađena u Bujasovom dvojezičnom hrvatskosrpsko-engleskom rečniku (isp. Bujas) nego u svim jednojezičkim rečnicima srpskog jezika. U ovom rečniku se navodi da *izgubiti glavu* znači *izgubiti život, poginuti; smesti se; izgubiti prisebnost; izgubiti živce, kontrolu; zaneti se*.

2. Teorijska dilema.

Nedoslednost u obradi konstrukcije *izgubiti glavu* u jednojezičkim rečnicima srpskog jezika izaziva pitanje da li je *izgubiti glavu* jedna višečlana leksička jedinica, tj. frazeologizam, ili je to možda sintagma koja se sastoji iz dve lekseme, upotrebljene u sekundarnim značenjima. I za leksikologiju i za frazeologiju važno je jasno razgraničiti frazeologizam od spoja više leksema, jer, kako s pravom kaže D. Šipka (2006: 133), granica između višečlanih leksičkih jedinica i slobodnih kombinacija reči ujedno je i spoljna granica leksikona. Obično nije teško utvrditi razliku između frazeologizma i ne-frazeologizma, ali postoje i granični slučajevi. Jedan od njih je i slučaj leksičkog spoja *izgubiti glavu*. Drugo pitanje koje se otvara jeste da li je opravdano ovaj leksički spoj tretirati kao frazeologizam u jednom značenju i kao ne-frazeologizam kada znači nešto drugo?

3. Leksikografska rešenja u rečnicima nekih slovenskih jezika.

Uvidom u obradu imenice *glava* u rečnicima drugih slovenskih i neslovenskih jezika može se zapaziti da su leksikografi na različite načine pristupili problemu koji je predmet našeg interesovanja u ovom radu.

3.1. Rečnici u kojima su konstrukcije tipa *izgubiti glavu* obrađene kao frazeologizmi.

U najmerodavnijem jednojezičkom rečniku slovenačkog jezika (SSKJ) konstrukcije tipa *izgubiti/dati/ne žaliti glavu* obrađene su u okviru dva značenja, oba puta u statusu frazeologizma. Na kraju obrade primarnog značenja *glave* kao dela tela, uz kvalifikator *ekspresivno*, navode se frazeologizmi: *uzeti neko-*

² Iako je u žiži interesovanja način obrade konstrukcija tipa *izgubiti glavu* u opisnim jednojezičkim rečnicima, treba napomenuti da je ona obrađena kao frazeologizam u oba frazeološka rečnika hrvatskog jezika. U oba rečnika ovaj frazeologizam ima više značenja. (Matešić 1982; Menac i dr. 2003).

me glavu (slov. *vzeti komu glavo*), što znači *obglaviti ga* (tj. *oduzeti nekome život odrubljivanjem glave*), a navodi se i *platiti glavom* (slov. *Svojo neprevidnost je plačal z glavo*), *raspisati nagradu za nečiju glavu* (slov. *Na njegovo glavo je raspisana nagrada*). U okviru značenja broj 2 koje je otprilike definisano kao *središte čovekovog razumskog života* navedeni su i ovi frazeologizmi: *izgubiti glavu* (slov. *Glej, da ne boš izgubil glave*) sa značenjem *ostati priseban*; *izbiti iz glave* = *zaboraviti* (slov. *To žensko si moraš kar iz glave izbiti*), *misliti svojom glavom* (slov. *misliti s svojo glavo*) = *imati sopstveno mišljenje* itd.

U rečniku ruskog jezika Ožegova i Švedove (isp. Ožegov i Švedova) konstrukcije *izgubiti glavu* (rus. *голову потерять*) i *ne žaliti glavu* (rus. *головы не жалеть*) tretiraju se kao frazeologizmi i navode se posle svih značenja. Prvi frazeologizam pripada razgovornom jeziku i označava *potpuno se izgubiti*, a drugi se navodi bez kvalifikatora i znači *ne žaliti život*. U ovom rečniku *glava* nema značenje *život*.

Ni u rečnicima savremenog beloruskog jezika (SBM, SBLM) imenici *glava* se ne dodeljuje značenje *život*. Konstrukcija tipa *izgubiti glavu* obrađena je kao frazeologizam: *gubiti glavu* (*губляць галаву*).

3.2. Rečnici u kojima su konstrukcije tipa *izgubiti glavu* obrađene na dva načina.

U Rečniku ruskog jezika pod redakcijom Ušakova (isp. Ušakov), leksema *glava* je pod brojem 4 definisana kao *simbol života, postojanja, zdravlja u nekim razgovornim izrazima*, npr. *platiti glavom* (rus. *неплатиться головой*), *ne žaliti glavu* (rus. *головы не жалеть*) itd. Nakon svih značenja, navedeni su frazeologizmi, a među njima i *izgubiti glavu* (rus. *терять голову*) = *izgubiti samokontrolu*.

Na isti način su obrađene konstrukcije ovog tipa i u najvećem bugarskom jednojezičkom rečniku (RBAN). Leksema *glava* sekundarno označava *život*: *odgovarati glavom* (*отговарям с главата си*), *tražiti nečiju glavu* (*искам главата на някого*), *dati glavu* (*главата си давам*), *platiti glavom* (*заплатявам с главата си*). Konstrukcija *izgubiti glavu* (*изгубвам/изгубя глава; изгубвам си/изгубя си главата*) obrađena je na kraju obrade, kao frazeologizam, a znači *izgubiti sposobnost normalnog rasuđivanja*.³

U rečniku poljskog jezika Poljske akademije nauka (SJP) konstrukcije tipa *izgubiti život* obrađene su kao frazeologizmi, npr. *dać, położyć, tracić, stracić*

³ Iako nećemo navoditi obradu konstrukcije *izgubiti glavu* u rečnicima neslovenskih jezika, konstatovaćemo da su bugarski leksikografi postupili identično kao neki francuski (isp. PR) i američki (Webster).

głowe. Svi ovi frazeologizmi znače *umreti*, *poginuti*. Kao jedno od sekundarnih značenje lekseme *glava* navedeno je da se glava razume kao ono od čega zavisi život. Navode se primeri u kojima se imenica *glava* ne koristi uz glagole koje smo upravo naveli.

3.3. Zaključak u vezi sa obradom konstrukcija tipa *izgubiti glavu* u rečnicima nekih slovenskih jezika.

Radi preglednosti, tabelarno ćemo prikazati različita leksikografska rešenja u obradi konstrukcije *izgubiti glavu* u rečnicima slovenskih i nekih neslovenskih jezika.

Leksikografska obrada konstrukcije **IZGUBITI GLAVU**

1. kao značenje imenice <i>glava</i> = život	→ <i>izgubiti glavu</i> = izgubiti život
2. kao značenje imenice <i>glava</i> = razum, samokontrola	→ <i>izgubiti glavu</i> = izgubiti razum
3a. kao značenje imenice <i>glava</i> = život	→ <i>izgubiti glavu</i> = izgubiti život
3b. kao značenje imenice <i>glava</i> = razum, samokontrola	→ <i>izgubiti glavu</i> = izgubiti razum
4a. kao značenje imenice <i>glava</i> = život	→ <i>izgubiti glavu</i> = izgubiti život
4b. kao frazeologizam	→ <i>izgubiti glavu</i> = izgubiti razum
5a. kao frazeologizam	→ <i>izgubiti glavu</i> = izgubiti život
5b. kao frazeologizam	→ <i>izgubiti glavu</i> = izgubiti razum

Navedeni podaci upućuju na nekoliko zaključaka. **Prvo.** Status konstrukcija tipa *izgubiti glavu* očigledno nije jasno određen ne samo u srpskoj, nego i u slovenskoj frazeologiji i leksikologiji uopšte, pa se to reflektuje i na obradu takvih konstrukcija u opisnim jednojezičkim rečnicima slovenskih jezika. **Drugo.** Najčešće leksikografsko rešenje je ono koje smo u tabeli prikazali pod brojem 4. To znači da se konstrukcija *izgubiti glavu* tumači kao kolokacija u kojoj se ostvaruje sekundarno značenje imenice *glava*, a to je život, pa *izgubiti glavu* znači *umreti*, *poginuti*. Kada *izgubiti glavu* znači *izgubiti samokontrolu*, *spособnost racionalnog rasuđivanja*, onda se ta konstrukcija u mnogim rečnicima tumači kao frazeologizam.

Postavlja se pitanje zbog čega i bugarski, ruski, francuski leksikografi tumače konstrukciju *izgubiti glavu* na jedan način kada ona znači *umreti*, a na drugi kada ona znači *izgubiti razum*. Zašto ova konstrukcija samo u drugom navedenom slučaju ima status frazeologizma? Šta mora da poseduje jedna konstrukcija da bi bila frazeologizam? U čemu je razlika između frazeologizma i ne-frazeologizma?

4. Kako prepoznamo frazeologizam?

U literaturi se naglašava da se načela za identifikovanje frazeologizama često razlikuju i da mnogi stavovi u vezi s tim nisu usaglašeni. Ipak, navešćemo

nekoliko kriterijuma koje uzima u obzir većina stručnjaka za tu oblast i ispitaćemo da li ih ispunjava konstrukcija *izgubiti glavu*.

4.1. Formalni kriterijumi za identifikaciju frazeologizama.

1. Frazeologizam je višeleksemski spoj (isp. npr. Mršević-Radović 1987: 13).⁴
2. Frazeologizmi su značenjske jezičke jedinice koje se kao celina reprodukuju u govornom aktu (Matešić 1982: 6).
3. To je čvrsta veza reči, ustaljena dugom upotrebom. Iz navedenog proizlazi da frazeologizam odlikuje postojanost sastava i redosleda jedinica.
4. U frazeologizam se ne mogu dodavati još neke lekseme (Šipka 2006: 134).
5. Neki frazeologizmi imaju jednočlani sinonim (Šipka 2006: 134).

Sve do sada navedene karakteristike uglavnom su formalne i konstrukcija *izgubiti glavu* ih zadovoljava. U pitanju je višeleksemski spoj (sastoji se iz dve autosemantične reči). Ova jedinica se reprodukuje kao ustaljena celina u govornom aktu. U nju se ne mogu dodavati druge reči, jer ne bi više bila frazeologizam (isp. npr. *izgubiti glavu i ruku*). Konstrukcija *izgubiti glavu* ima jednočlani sinonim (*umreti* ili, preciznije, *poginuti*).

Treba se, međutim, zadržati na trećem navedenom kriterijumu. Konstrukcija *izgubiti glavu* moglo bi se, možda, tretirati kao ne-frazeološka zbog toga što se glagol *izgubiti* uslovno može zameniti glagolima *dati*, *ne žaliti*, *čuvati* itd. To, onda, znači da ovaj frazeologizam nije invarijantan. Ovakav stav da frazeologizam mora biti ustaljena jedinica koju sačinjavaju uvek iste komponente kompetentno opovrgava Mokienko (1989: 9–49), koji naglašava da frazeologizmi mogu imati varijante, i to na fonološkom, morfološkom, sintaksičkom i semantičkom planu. Navodeći različite tipove frazeoloških varijanti, on konstatuje i mogućnost da jedna komponenta frazeologizma bude zamenjiva nekom drugom rečju koja joj ne mora biti sinonim, već pripada istoj tematskoj grupi. Tako nastaju *frazeosheme*. Njih sačinjava veći broj frazeologizama, kojima se razlikuje jedna komponenta, a značenje tih različitih komponenata iz jedne frazeosheme je tematski povezano. Samim tim, značenje frazeologizama iz jedne frazeosheme je isto ili slično. Tako, na primer, u ruskom jeziku jednu frazeoshemu sačinjavaju frazeologizmi: *как у бога за пазухой*, *как у бога за дверями*, *как у бога за рамкой*. Slično se može

---

⁴ Matešić (1982:6) u Predgovoru svog Rečnika naglašava da to mora biti spoj od najmanje dve punoznačne (autosemantične) lekseme. Ipak, to ne mora biti sasvim tako, jer neki frazeologizmi predstavljaju spoj od jedne autosemantične i jedne sinsemantične reči (npr. *kao Bog*).

tvrditi i za konstrukcije *izgubiti glavu*, *dati glavu*, *ne žaliti glavu* – sve one predstavljaju frazeologizme koji sačinjavaju jednu frazeoshemu.

Treba naglasiti da se svaki od navedenih pet kriterijuma za prepoznavanje frazeologizama može opovrgnuti odgovarajućim kontraprimerima, ali, ipak, tipičan frazeologizam zadovoljava većinu kriterijuma. Mi smo se zadržali na jednom od njih (onom u vezi sa nepromenljivošću članova frazeologizma), jer je konstrukcija kojom se bavimo netipičan predstavnik frazeologizama u vezi sa tim kriterijumom.

Može se zaključiti da konstrukcija *izgubiti glavu* zadovoljava sve formalne uslove da bi se mogla tretirati kao frazeologizam.

4.2. Semantičko-sintaksički kriterijumi za identifikaciju frazeologizama.

1. Frazeologizmi imaju jedinstveno značenje. Ono se, kako izveštava Mršević-Radović (1987: 13), u literaturi uglavnom označava terminom „opšte“ ili „globalno“. Svi istraživači konstatuju da se to globalno značenje ne ostvaruje kod svih frazeologizama na isti način. Prema Matešiću (1982: 6), frazeologizam odlikuje „semantička pretvorba najmanje jednoga člana čvrstoga skupa riječi, tako da značenje frazema nikada ne odgovara zbroju značenja njegovih članova.“
2. Frazeologizam je jedinica koju odlikuje ekspresivnost (Mršević-Radović 1987).
3. Frazeologizam se u rečenici pojavljuje kao njen prost član. Ima istu sintaksičku i onomasiološku funkciju kao jednočlana reč. Matešić (1982: 6) ovo svojstvo naziva „uklapanjem u kontekst“.

Lekseme koje sačinjavaju tipičan frazeologizam obično nisu upotrebljene u svojim osnovnim značenjima i celokupna slika iskazana frazeologizmom znači nešto drugo. Tako, na primer, *dobiti krila* znači *razmahnuti se u kakvom poslu, poletno delovati*. Pri tom je jasno da čovek ne može dobiti krila i da je cela slika metaforična. Problem sa konstrukcijama tipa *izgubiti glavu* jeste u tome što čovek zaista može izgubiti glavu, a to izaziva gubljenje života. Pa čak i ako do okončanja života nije došlo na taj način, već na neki drugi, čovek zaista nešto gubi – gubi život. Ako nije bukvalno izgubio glavu, ali je izgubio život, da li konstrukcija *izgubiti glavu* spada u frazeologizme?

Ocenjujemo da je odgovor pozitivan. U tome nam pomaže uverenje Mršević-Radović (1987: 17–18) da je ekspresivnost važan kriterijum za razlikovanje frazeologizama od drugih tipova sintagmi sa ustaljenom strukturom (npr. terminoloških sintagmi). Konstrukcija *izgubiti glavu* osim što ispunjava sve formalne preduslove da se svrsta u frazeologizme, poseduje i ekspresivnost,

jer predstavlja ekspresivan način da se kaže nešto što bi se moglo reći i neutralno (npr. *poginuti*). Frazeologizam odlikuju konotativne, asocijativne značenjske komponente. Njima se ostvaruje emocionalna i ekspresivna jezička funkcija, kao što su odobravanje, neslaganje, ublažavanje, preuveličavanje, ironija, neverovanje itd (isp. Mršević-Radović 1987: 16).⁵

Što se ova konstrukcija više udaljava od svoje motivne semantike koja je u vezi sa završavanjem života, to se uvećava stepen njene ekspresivnosti, a samim tim i „frazeologičnosti“. Ekspresivnost je naročito izražena kada ova konstrukcija označava gubljenje samokontrole, zdravorazumskog rasuđivanja i dr. I sama višeznačnost ove jedinice potvrđuje da je u pitanju jedna jezička jedinica, a njena ekspresivnost pokazuje frazeološku prirodu te jedinice.

Gortan-Premk (2004: 53) navodi konstrukciju *izgubiti glavu* kao primer za *leksičko slaganje sa zadanim determinatorom*. Prema njenom tumačenju, leksema *glava* je upotrebljena u sekundarnom značenju *život*, a to značenje se može ostvariti samo uz nekoliko leksema koje se taksativno mogu nabrojati: *izgubiti*, *dati*, *čuvati* itd. Navedeni glagoli predstavljaju zadate semantičke determinatore uz koje leksema *glava* može označavati *život*.

Ovaj tip leksičkog slaganja svakako postoji u jeziku, ali ga, prema našem mišljenju, ne ilustruje konstrukcija *izgubiti glavu*, jer se u ovom leksičkom spoju ne modifikuje samo značenje imenice, već cela konstrukcija poprima novo značenje, koje se dalje razgranava u druga značenja.

5. Šta znače frazeologizmi tipa *izgubiti/dati/ne žaliti glavu* i šta ih povezuje?

Frazeologizmi *izgubiti glavu*, *dati glavu*, *ne žaliti glavu*, *staviti glavu na kocku* imaju isto semantičko izvorište, iako nemaju sasvim isto značenje. Oni pripadaju istoj frazeoshemi (Mokienko 1989: 35). Njihova zajednička tema je okončavanje života, i to neprirodnim, tragičnim putem. U nekima od njih je izražena i komponenta slobodne volje čoveka da odluči o tome da li će živeti. Ta slobodna volja se ponekad graniči sa hazarderskim odnosom prema životu (npr. *staviti glavu na kocku*).

---

⁵ Iako su frazeologizmi ekspresivne jedinice, one imaju i informativnu vrednost. Mokienko (1989: 206–207) konstatuje da lingvisti često preteruju posmatrajući ekspresivnost i neutralnost jezičkih jedinica kao vrednosti koje se isključuju. Pri tome, neutralne jedinice su informativne, a ekspresivne nisu. On naglašava da između ekspresivnosti i neutralnosti postoji mnogo stupnjeva i da su frazeologizmi i te kako informativne jedinice iako poseduju ekspresivnost.

U nekim kontekstima ovi frazeologizmi služe za iskazivanje visokog stepena uverenja, želje, sigurnosti i drugih stanja ili emocija, npr: *Glavu bih dao da sam ga juče sreo na ulici!* Frazeologizmom se na ekspresivan način iskazuje ubeđenost da se nešto dogodilo. Nekad se takvim konstrukcijama iskazuje čak i zaklinjanje, jer se navedeni primer u nekim kontekstima može tumačiti i kao: *Kunem se da sam ga juče sreo na ulici.*

Ponekad se neki od ovih frazeologizama koriste da se na ekspresivan način iskaže najviši stepen nečije spremnosti na nešto, npr: *Glavu bi dao/izgubio, samo da sazna šta se tamo dogodilo.* Ova rečenica, u stvari, znači: *Na sve je spreman ili sve bi dao, samo da sazna.*

Posebno je ekspresivna upotreba ovih frazeologizama kada se njima iskazuje visok stepen nečije emocionalne zaokupljenosti koja onemogućava racionalno rezonovanje: *Izgubio je glavu za njom* (= zaljubio se u nju), *Toliko su ga prozivali na tom sastanku da je izgubio glavu, pa je rekao i ono što ne misli* (= izgubio je samokontrolu), *Izgubio je glavu pišući tu knjigu* (= zanesen je poslom).

Svi navedeni primeri pokazuju u kolikoj se meri ovim konstrukcijama postiže ekspresivnost iskaza, što znači da one svakako spadaju u frazeologizme. Jasno se vidi da *glava* ne znači samo *život* i da su sintagme tipa *izgubiti glavu* jedinstvene, nedeljive jedinice sa raslojenom semantičkom strukturom. Važno je primetiti i to koliko je semantika ovih konstrukcija iznijansirana i bogata. Na kraju, sudeći po primerima iz rečnika različitih jezika koji su citirani u ovom radu, reklo bi se da u svim slovenskim i mnogim drugim jezicima postoje ovakvi frazeologizmi i da se na isti ili na sličan način semantički raslojavaju kao u srpskom jeziku.

6. Polisemija lekseme *glava* i frazeologizam *izgubiti glavu*.

O svemu iznesenom treba voditi računa kada se leksema *glava* u rečniku definiše kao *život*. Značenje lekseme *glava* u frazeologizmu *izgubiti glavu* ne odgovara u potpunosti definiciji nijednog od 23 značenja lekseme *život* u Rečniku SANU. Ne može se reći, npr: **Podarila mu je glavu* um. *Podarila mu je život*, niti **Bio je pun glave* um. *pun života* ili **Nije voleo svoju glavu* um. *svoj život* itd. Najpribližnije značenje je ono koje se u Rečniku SANU navodi kao sekundarno: *biološko postojanje* (*čoveka, životinje, rastinja*), *postojanje od rođenja do smrti* (*često i u ustaljenim govornim obrtima s glagolima: dati, oduzeti, položiti, izgubiti i sl.*). Ipak, ni definicija ni primeri ne pokrivaju u potpunosti ono što *glava* znači u frazeologizmu koji ispituujemo. Istina, u skladu sa definicijom, možemo reći *dati/oduzeti/položiti/izgubiti život* baš kao i *dati/oduzeti/položiti/izgubiti glavu*, ali samo kada se misli na život čove-

ka. Ako se misli na životinju ili na biljku, ne samo što se imenica *život* ne može zameniti imenicom *glava*, nego se ne mogu upotrebiti ni konstrukcije s imenicom *život*, kao što stoji u definiciji, isp. npr. **oduzeti kaktusu život* ili **Mačka je položila život*. Možda najviše odgovara sintagma *biološko postojanje* kojom počinje definicija ovog sekundarnog značenja imenice *život*, jer *glava* u sintagmama *izgubiti glavu*, *dati glavu*, *ne žaliti glavu* može otprilike značiti *biološko postojanje*. Ova nemogućnost apsolutne zamene lekseme *život* leksomom *glava* takođe svedoči o činjenici da konstrukcija *izgubiti glavu* spada u frazeologizme, a ne u primere za sekundarno upotrebljenu imenicu *glava* sa značenjem *život*.

7. Predlog leksikografima

U slučaju nedoumice da li se u nekom konkretnom slučaju radi o frazeologizmu ili o posebnom značenju lekseme realizovanom u određenim sintagmama, trebalo bi ispitati da li se konstrukcija ponaša samostalno. Najbolji pokazatelj toga jeste veći broj značenja koji ona može da realizuje kao konstrukcija. Osim toga, treba proveriti da li u tim značenjima ona ima ekspresivnu vrednost. Ako je konstrukcija ustaljena, ako može razviti više značenja, ako doprinosi ekspresivnosti iskaza u kojem je upotrebljena i ako vrši funkciju jednog rečeničnog konstituenta, onda ona, svakako, spada u frazeologizme.

Bibliografija

Rečnici

- Bujas, Željko (1983): *Hrvatsko ili srpsko-engleski enciklopedijski rječnik*, Zagreb: Grafički zavod Hrvatske.
- RSJ (2007): *Rečnik srpskoga jezika*, Novi Sad: Matica srpska.
- Matešić, Josip (1982): *Frazeološki rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, Zagreb: Školska knjiga.
- Menac, A., Ž. Fink-Arsovski, R. Venturin (2003): *Hrvatski frazeološki rječnik*, Zagreb: Naklada Ljevak.
- Ožegov, S. I. i N. Ju. Švedova (1995): *Толковый словарь русского языка*, 2-е издание, исправленное и дополненное, Москва: РАН.
- PR (1982): Petit Robert 1: *Dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française*, Paris.
- RBAN (1977–): *Речник на българския език*, София: Българската академия на науките.
- RMS (1967–1976): *Rečnik srpskohrvatskoga književnog jezika*, Novi Sad: Matica srpska.
- RSANU (1959–): *Rečnik srpskohrvatskog književnog i narodnog jezika*, Beograd: Srpska akademija nauka i umetnosti.

- SBLM (2005): *Тлумачальны слоўнік беларускай літаратурнай мовы*, 4-е вид., Мінск: Нац. акад. Навук Беларусі.
- SBM (1977-1984): *Тлумачальны слоўнік беларускай мовы*, Мінск: АН БССР.
- SJP (1960): *Słownik Języka Polskiego*, Warszawa: Polska Akademia Nauk.
- SSKJ (1994): *Slovar slovenskega knjižnega jezika*, Ljubljana: SAZU.
- Ušakov, D. N. (1994): *Толковый словарь русского языка*, под редакцией Д. Н. Ушакова, Москва: Русские словари.
- Webster (2003): *Merriam Webster's Collegiate Dictionary*, Eleventh Edition, Springfield, Massachusetts: Merriam Webster, Incorporated.

Literatura

- Dešić, Milorad (1984): Kriterijumi za određivanje frazeologizama u rječnicima savremenog srpskohrvatskog jezika. U: *Leksikografija i leksikologija*, zbornik radova, Novi Sad–Beograd: Matica srpska, Institut za srpskohrvatski jezik.
- Dragićević, Rajna (2007): *Leksikologija srpskog jezika*, Beograd: Zavod za udžbenike.
- Gortan-Premk, Darinka (2004): *Polisemija i organizacija leksičkog sistema*, drugo izdanje, Beograd: Zavod za udžbenike.
- Mokienko, V. M. (1989): *Славянская фразеология*, издание второе, исправленное и дополненное, Москва: Высшая школа.
- Molotkov, A. I. (1977): *Основы фразеологии русского языка*, Ленинград: „Наука“.
- Mršević-Radović, Dragana (1987): *Glagolsko-imeničke frazeološke sintagme*, Beograd: Filološki fakultet.
- Šipka, Danko (2006): *Osnovi leksikologije i srodnih disciplina*, drugo, izmenjeno i dopunjeno izdanje, Novi Sad: Matica srpska.
- Zeljčić, Goran (2005): *Ustaljene konstrukcije u novinskom jeziku*, Beograd: Zadužbina Andrejević.